

nos.

NUM. 8

5 Dezembro do 1921

NÓS

BOLETÍN MENSUAL DA CULTURA GALEGA, ÓRGÃO DA SOCIEDADE "NÓS."

DIREKTOR:
Vicente Risco

VERENTE:
Arturo Noguerol

REDAUTOR-XEFE:
Xavier Prado (Lameiro)

SEGREDARIO DA REDAUCIÓN:
Xulio Gallego

REDAUTORES:
Ramón Cabanillas, Alfonso R. Castelao, Antón Losada Diéguez, Ramón Otero Pedrayo,
Florentino L. Cuevillas, Lenter González Salgado

COLABORADORES:
Teixeira de Pascoaes, Johan Viqueira, Philéas Lebesgue, Leonardo Rodríguez, Antón Villar
Ponte, Wenceslao Fernández Flórez, Xaime Quintanilla, Antón Noriega Varela, Gonzalo
Abente, Manoel Banet Fontela, Lois Peña Novo, Eladio Rodríguez González, Ernesto Rivera,
Marqués de Figueroa, Antón Palacios, Leonardo Coimbra, Amador Villar, Alvaro Cebreiro,
Alexandre de Córdova, J. Cervaens Rodríguez, Xulio A. Cuevillas, Victoriano Taibo, Xulio
Prieto, Xosé Fernández Martínez, Farruco Lamas, etc., etc.

REDAUCIÓN Y-ADMINISTRACIÓN

Padre Feixóo, 12

ABONAMENTO

Doce números, na Península. 6 ptas.

» Fora. 15 »

Número solto, 60 cts. na Península, 1'50 ptas. fora

Iste boletín non publica mais orixinais que os que foran directamente solicitados pol-a Dirección. — Tampouco se fai solidario das ideas n-elas emitidas, non sendo des que por non iren firmados, enténdense que son da Redacción.

SUMARIO

En lembranza de Terencio Mac Swiney, REDAUCIÓN.

Terencio Mac Swiney, ANTÓN LOSADA DIÉGUEZ.

Notas da vida de Terencio Mac Swiney, MISS ANNIE MAC SWINEY.

Irlanda, RAMÓN CABANILLAS.

*Cathleen ni Houlihan W. B. Yeats, tradución galega de A. VILLAR
PONTE.*

Irlanda política no século XIX, RAMÓN OTERO PEDRAYO.

Ao bon irlandés, VICTORIANO TAIBO.

Irlanda e Galiza, VICENTE RISCO.

Fora de texto: retrato de Terencio Mac Swiney.

MANUEL SEOANE

AXENCIA DE FERROCARRILES

Madeiras labradas de todas clases

Mécanse APEAS pra minas

Ponte Mayor - OURENSE

SAMANIEGO ♦ FOTÓGRAFO DE MODA

Luis Espada, núm. 13 - OURENSE

SERANTES E COMPAÑÍA

FARIÑAS E COLONIAS

Ponte Mayor y - Ourense

Gran Café "ROYALTY," ♦ BÓ SERVIZO :- CAFÉ E LICO-
RES DAS MILLORES CLASES

Depósito da excelente Sidra "REINA DE ASTURIAS,"

PRECIOS BAIXOS POR PARTIDAS DENDE CINCO CAIXAS ADIANTE

DISPONIBLE

LOS CHICOS ♦

Tecidos=Novedás

PRECIO FIXO

Paz Nova, núm. 1 - Ourense

LUIS GALLEGOS-Procuroador

DASE PRESA NO DESPACHO DE TODA CRAS D'ASUNTOS

LUIS ESPADA, NÚMERO 9.-OURENSE

NÓS

GRAN "HOTEL MIÑO," OURENSE

O ÚNECO DA CAPITAL CON CALEFAUCIÓN CENTRAL
AMPLIAS HABITACIÓNS :: COARTOS DE BAÑO
PENSIÓN COMPRETA DENDE 12 A 60 PESETAS

Propietario: ANDRÉS PERILLE :: Teléfono 21

Merquen: PLUMEIROS DE RAFIA "PERILLE,"

OS DE MAIS DURA, OS QUE MILLOR LIMPAM, OS MAIS ECONÓMICOS

BOAS UTILIDÁS OS REVENDEDORES

FABRICANTE

ANDRÉS PERILLE

OURENSE (España)

Clave A. B. C., 5.ª edición

REPERSENTANTE N - A ARGENTINA

JOSÉ MARTÍN

Calle Venezuela, 986

BUENOS AIRES

Casa "PERILLE,"

FERRETERIA :: LOUZA :: CRISTAL

MOEBLES ECONOMEÇOS E DE LUXO

FRABICACION DE COLCHÓS PATENTADOS

Vostede pode mental-a sua casa con solo visitar iste establecimiento, obtendo o maximum d' economía.

Paz Nóvoa, 9 - OURENSE

BOLETIN MENSUAL DA CULTURA GALEGA, ÓRGAO
DA SOCIEDADE "NÓS,,

Ano II

Ourense 5 de Decembre 1921

Núm. 8

En lembranza de

Terencio Mac Swiney

o Héroe-Mártir que pasmon ó mundo
e de todol-os outros irmans nosos de raza
que deron a vida pol-a sagrada causa d'Ir-
landa

os que cairon na batalla de Boyne
Lord Eduardo Fitz Gerald e os trinta mil
de 1798

e o xeneroso Roberto Emmet
os Fenianos e os Invencibres
os que axusticiaron dempois da semán de
Páscoa de 1916

e os que aínda onte foron inolados
Porque d' iles e da sua Pátrea dixo o noso
poeta:

"Cén unha nova estrela o noso céu
E téñ uns novos santos noso altar.,,

TERENCIO MAC SWINEY

ninguén dubida xa do preto trunfo dos irlandeses na loita de séculos, pol-a súa liberdade.

Y-antre todas as loitas da Grande guerra, y-antre todos os movementos de ideas y-os concertos e desconcertos dos pobos despois da des-

feita, somentes se presenta limpa, xenerosa, pingando sentimento e xenerosidade en cada fala y-en cada movemento a feliceira Irlanda. Pr'os irlandeses ricos e probes, iflorantes e cultos os probreiros e intereses comerciais, industriais, toda a vida económica pasa ó derradeiro. O vento que move a todos os curazós irlandeses é o amor á Terra y-unha infinida arela de liberdade.

Grande exemplo y-escarmento dos homes que non se decatan de qu'a saúde do mundo está na súa espiritualización.

Y-eiqi amóstrase o espello de toda a enerxía y-a espiritualidade do pobo irlandés: Terence Mac Swiney o inmorrente Mayor de Cork, o alcalde de Cork.

O alcalde de Cork foi o protagonista d'unha moi sinxela hestorea. Un home preso, que se deixa morrer de fame, levado d'un ideal. E morreu.

Todo feito por moi pequeno que pareza, ten un significado outo, ollado con humanidade. Eisi n-este feito d'un home que se deixa morrer de fame, hai un grande insiño pra todos os homes, aínda pr'os que se cren na dianteira de

toda cultura. O mesmo Mac Swiney deixou a tradución do seu feito: «Esta é unha loita de resistencia e non han sel-os trunfadores os que mais poidan facer sufrir, senon os que poidan sufrir mais».

A doutrina do renunciamento, pra salvar á humanidade e pra abranguer o trunfo do ideal é a gran forza do pobo irlandés y-é a grande obra de Mac Swiney cando morría no cárcere de Brixton, y-o seu nome servía de risa ós mais dos homes, embestecidos pol-as preocupacións económicas, e pol-as loitas de comercio e pol-os podres ideás de patronos y-obreiros.

Mac Swiney é un nome feito de lús, ante todas as brétemas do noso tempo. As súas verbas foron tan siaceiras como os seus feitos, e cando estábamos acostumeados a ver na lama as mais sinificativas verbas: Verdade, Xusticia, Liberdade, Pátreas, e xa todos no segredo de que eran valeiras, veu Mac Swiney a enchelas, e cando dicía: «Mañán a tua Terra despertará. ¡E doce morrer por ti Verdade, é por ti Liberdade!» craba este falar con toda a forza dos mais sinceiros movementos do curazón.

Homes haberá que digan qu' o valere de Mac Swiney foi unha virtude pasiva, sin a fecundidade das grandes auciós. ¡Que cegueira! Lonxe dos grandes berros, das bandeiras, músicas, condecoracións, zoar dos cañós, borrachelas das multitudes... co espírito ben sereo, na soedade mais fonda, Mac Swiney daba a súa vida, en cada instante pensando que cada paso escara a morte abría un camiño de vida á súa terra.

Non hai enerxía comparabel á que se per-cisa pra un morrer de cada momento, cando se pode salvar a vida con toda facilidade si se quere. O poder de sufrir supón unha potencia de inhibición que somentes se da nas mais outas representacións dos homes, y-il é unha verda-

deira superación da animalidade, de que tan necesitados están todol-os direutores de pobos, y-os xefes dos sistemas políticos e sociais do mundo.

Mac Swiney o Mayor de Cork é unha manifestación heróica de potencia de inhihição de que é capaz un pobo ó servizo d'un ideal. Y-este ideal nacionalista irlandés é amor y-é paxe. O querer desenrolar co'a posibel liberdade o amor a unha Terra, é ser nacionalista y-o querer d'iste xeito a unha pátria, é comprender o amor a outras terras y-é comprender con fonda cordialidade a outros homes.

O nacionalismo d'Irlanda e de Mac Swiney ten un fundamento d'amore, de comprensión, e d'idealidade. É un nacionalismo de calidade máisima, eisi como hai nacionalismos de moita cuantidade, de moitos kilómetros cadrados e de moitos millóns d' homes, que non teñen calidade, porque están feitos sobre do intrín, e da forza.

O problema antimilitarista, a desfeita dos armamentos e das guerras non pode ser resolto, senon c'un deixamento de considerare como problemas fundamentais do progreso humano, ó desenvolvemento material y-os fins económicos. Somentes espiritualizando as aspiracións y-as doores da vida pódese chegar á comprensión, y-a perfección nas concencias e nas vontades. Y-eisi veu o seu camiño o grande Mac Swiney.

Mac Swiney, nome santo de mártir e de héroe espello de patriotas, mestre dos amadores da súa Terra os galegos bos e xenerosos non esquecen o teu eisempre, e como te seguiron nos teus sufrimentos, síguete nos desexos de Verdade, Xusticia e Liberdade, e pregan a Deus s'estenda a Galiza a fecundidade do teu esforzo.

ANTÓN LOSADA E DIÉGUES

Pontevedra, 16-XI-1921.

NOTAS DA VIDA DE TERENCE MAC SWINEY

(MANDADAS ESPRESAMENTE PRA «NÓS», POR MISS ANNIE MAC SWINEY, IRMÁ DO GREGORIOSO IRLANDÉS)

O Clan Mac Swiney foi orixinalmente unha familia nórdica e d'acordo c'algrís estoriadores, d' orixe Noruega. A familia foi poderosa en en Longh Swilly e nos arredores, e foron sonados coma xefes militares e coma taes serviron ós xefes O'Donnell, e figueron moitos casamentos cos O'Donnell y-os O'Neill.

No século XIV viñeron ó Sul, e d'nd' aquil tempo, o seu solar recoñecido foi en West Cork-Musquerry. Eli, no século XV ergueron os castelos veciños de Cladagh e Castlemore. O derradeiro pasou ó clan dos Mac Carthy, seica coma dote, porque houbo moitos casamentos antr aquiles dous grandes clans.

O castelo de Cladagh e moitos acres de terra arredor d'il foron a principal residencia dos Mac Swiney deic' o tempo de Cromwell, no que llo quitaron pra darllo a un dos soldados da cabalo do exército de Cromwell que chamaban Swete.

Os Mac Swiney endexamais se foron do seu solar ancestral, preferindo, coma outros moitos fidalgos irlandeses, ficaren como labregos no

seo chao nativo, que s'arredaren d'il pra sempre.

D'iste xeito, houbo sempre e hai aínda Mac Swineys en Cladagh, anque as leiras que unha liña descendente dos desposseidos fidalgos leva hoxe, non sexa máis que unha pequena parte do que tiñan os seus denantepasados antes do tempo de Cromwell.

O val inteiro do Bride, un dos distritos máis fermosos e férteis do Sul d'Irlanda, está cheo de lembranzas e reliquias dos Mac Swiney. Din que foi un Mac Swiney quen fixo a ponte Cookstown, fai uns 600 anos.

Terence James Mac Swiney naceu o 28 de Marzal de 1879, no 23, North Main Street, en Cork, e bautizárono na Eirexa de San Pedro e San Paulo. Foi o quinto de nove irmáns, dous dos que morreron de pequenos. O seu pai foi John Mac Swiney, frabricante de tabaco e vendedor en grande y-en detalle. A casa de North Main Street era unha tenda sucursal ó miúdo, pois o groso dos negocios levábanse no 27-28 Great Georges Street, Cork, namentral-o seu pai y-un

seu cunhado, John Buckley, estiveron en sociedade. Mais despois que a sociedade se desfixo, os negocios foron levados a King Street.

Terencio asistiu ás Escolas dos Christian Brothers no North Monastery. Cando tivo o tempo, preparouse pr' os exames correspondentes, e tivo *exhibition* nos grados preparatorio, segundo e médeo. (Unha *exhibition* é unha moeda de prezo valuada en 15 ou 20 libras). Logo de pasalo-o grado médeo, un pouco despois dos dazaseis anos, deixou a escola, y-entrou n-a casa dos Sres. Dwyer & Company, Great Georges Street de tenedor de libros.

Namentras ali estivo, seguiu estudando pol-as noites, fixo os seus exames e colleu o grado de Bachiller en Artes, en Cencia Mental e Moral en 1907.

Durante ises anos d' estudo, il literalmentes faguía da noite día. Atopou despoixas d'un curto ensaio, que despois do traballo do día na sua oficina, a sua mente non estaba despexada d'abondo pra estudar con proveito. Entón fíxose un plan de seu. Ó voltar d'os negocios, arredor das seis do serán, tomaba té, e iba dar un paseo, volvendo arredor das oito, e deitábase. Erguíase as duas da mañá y-estudaba algunhas horas total-as mañás. Gustáballe durmir seis horas, mais moi a miúdo durmía moitas menos. Os mais dos seus escritos posteriores foron feitos do mesmo xeito. Il traballaba de cote millor n-as primeiras horas da mañá, namentras qu'as suas irmás, sempre quixeron millor traballar de noite e por moito tempo; era costume da sua irmá mais nova—qu' estaba estudando pro seu primeiro exame d' Artes por aqul tempo—poñer unha pota pra faguerlle a Terry unha taza de té, e chamalo ás duas da mañá, cando ela s' iba á cama.

Me non lembro de nada dino de nota en col d' il cand' o era neno. Il era decote dóce, e unha especie de tranqúo antusiasmo por canto il comprendía. Endexamais falaba moito da sua obra.

Na presenza tiña sempre unha color morena crara, o cabelo caxeque negro, e ollos azúes craros. Hastra fai cinco ou seis anos, tivo sempre asento de mozo, caxeque que de rapaz, mais os anos derradeiros, probabelmentes debíbo a estar tantas veces preso, e mais ós seus moitos coitados en relación co Movemento Nazional, perdiera todo o seu aire mozo, y-a sua face púxose toda enrugada. Mais o seu curazón y-o seu antusiasmo nunca se fixeron vellos.

Cand' eramos moi pequenos, sempre deprendíamos un poema cada semán pra recitalilo ó noso pai o domingo pol-o serán. Sempre había

de ser algo encol d'Irlanda, y-a gabanza e aprobación concedida ó pequeno recitante, era en proporción direita co aceso tono rebelde da recitación. Por iste camiño, deprendíamos moitos poemas de T. D. Sullivan e algú de Davis. «A Morte de Owen Roe O'Neill» e «Fontenoy» eran os que recitábamos con millor gusto, namentras qu' os nosos cantos preferidos eran «O'Donnell Abre» e «Clare's Dragoons».

Eu lembro un pequeno incidente dos derradeiros anos pra mostrar coma o asunto da liberdá d'Irlanda enchía os pensamentos de Terry. Podía il ter unhos dazanove ou vinte anos, pode que non tantos. Os millós de John D. Rockefeller eran ó tempo o tópico favorito dos xornaes, e un día, os nenos principiaron a discutir na mesa do que lles houberan feito con tantos cartos. A nosa nai meteuse cordialmentes na discusión e debatéronse moitos espléndidos plans filantrópicos. N-un pronto ocurriúselle a algún que Terry non trouxera nada á discusión, e preguntáronlle o que il houbera feito:

—Eu faría libre a Irlanda—foi a inmediata resposta, faguendo que todol-os outros plans e castelos no aire pareceran pequenos.

As suas respostas ás preguntas que seguiron, amostraron qu' il xa enton comprendera a significación da opresión inglesa no desenvolvemento económeo d'Irlanda, y-as relacións esenciaes antr' a liberdade política y-a económica.

Nos días en qu' os rapaces do seu tempo non pensan mais que nos goces do instante, Terencio estíbale xa preparando pro rol que dentro d' il o esprito tiña fadado qu' il debía xogar na traxica estória da sua terra.

Endexamais vacilou. Il viviu de día en día c' un ideal guieiro na mente. Iste ideal era a liberdade d'Irlanda.

Dend' a primeira mocidade estaba preparado a se sacrificar pol-a sua terra. Durante a sua adolescencia, fortaleceu a sua determinación de se dar por enteiro con tal de faguer adiantar un pouquiño que fose, a causa á qu' il se consagrara.

E mais il amaba a vida. Il amaba a vida, a emoción e total-as mais belas cousas qu' os poetas—porque no seu curazón il era un verdadeiro poeta—poden amar. Vivir significaba moito pra Terencio, e non embargante moi por riba d' elo puxo a liberdade d'Eirín.

Nado en Cork, a «Villa Rebelde», il, coma todol-os outros rapaces d' eli, tiña un amor y-un respecto apaixonado pol-os vellos Fenians. O qu' era anormal n-il era a tranqúia resolución co'a qu' il planeou o curso da sua vida. O seu oxetivo persistiu craramente no seu esprito.

y-a boa fortuna guiouno no camiño qu' il esco-llera.

Na Escola dos Christian Brothers foi pupilo do Reverendo Irmán Walker, y-era el Superior o famoso Irmán Burke. Terencio pertencía a unha clás famosa, os mais de cujos membros distinguíranse en todas as cousas da vida no mundo.

«En penso qu'era o seu amor por Irlanda, y-o feito de s'istruir na lingua e na estoria irlandesas, o que deu dirección ás súas inclinacións» díxome unha vez un seu compañeiro d' escola.

«Non era de todo taciturno nin d' unha disposición desconfiada. Mais de rapaz, il tiña a miúdo un aire reservado que iba ben coa súa cor escura, e cos seus cabelos caxeque negros. As súas características, anque non estrañas, eran definidas.»

Mais en relación coa fase da súa vida, nada mellor que citar o que dixo d' il John Walsh, qu' era un dos seus profesores. Mr. Walsh, di:

«Parece que pasou moito tempo, e fai vinte e cinco anos, cando eu era profesor segurar cos Christian Brothers no North Monastery in Cork, había na miña clase dous rapaces moi deseme-llantes en natureza e disposición, qu' algún tempo antes soupen qu' eran irmáns. Eran Terencio e Pedro Mac Swiney.

«En recordo a sería face d' aquel mozo que rara vez ou nunca tomou parte nas brincadeiras dos outros rapaces, e fago comparación coa do seu irmán Pedro, o inventor de todas as traxadas dos rapaces na clase. Pedro estaba sempre fervendo, perdendo lencións, faguendo entrar toda clás de trastornos y-a miúdo recibindo castigos por arredar os profesores.

«Pedro era un remedador nato. Eu lembrome nos anos derradeiros, sendo xa un home, voltá-bamos d' un partido de football en Limerick; unha gran chea de xente agardaba que pasara un tren especial onde viña o líder irlandés William O'Brien. O pobo da comarca agolpouse ó redor do noso vagón na estación de Kilmallock y-acramou a O'Brien, crendo que o político viña no noso departamento.

«Pedro decidiu qu' aproveitaran o tempo y-os cartos. Pediu un chapeu de labrego y-unhas gafas, y-envolto n-unha chaqueta satinada, n-unhas cinco minutos, fálounlle a folla do vagón esantamente cos mesmos xestos y-a mesma fala qu' o héroe de Tullamore. O público aprausouno a cada frase. Logo, aquela noite, cando Mr. O'Brien chegou, fálounlle o seu recibemento acostumado en Kilmallock.

«Ora, Terencio, a quen eu coñecía de neno e

de home, era por completo diferente. Doce meses estivo na miña clase, mais eu coñecía na escola por tres ou catro anos.

«Ainda era un rapaz, e xa falaba e obraba c' unha calma e unha deliberación qu' amos-traba a imensa forza do seu carate. Ainda con todo, non era un rapaz de quen un houbera dito que chegaría a ser un grande home co mundo inteiro resoando co seu nome.

«Non, Terencio Mac Swiney era diferente de todos os outros rapaces na clase. Houbera tido o estrevemento combinado co aquela forza de carate que chamaba a atención no primeiro encontro, y-houbera deixado unha mais crara impresión, mais o apartamento qu' así o sinalou nos anos derradeiros deixaba a un coa impresión de qu' aquel guapo rapaz con cabelo negro com' un corvo e ollos azúes contrastando tan ben coa súa pálida faciana, podía máis pol-a súa boa sorte chegar a ser un escolante ou entrar no sacerdocio.

«Terry, com' os seus compañeiros lle chama-ban, nunca foi traste de neno. Non iba nunca ó campo de football. Nas horas de recreo, vino a miúdo lendo algunha estoria irlandesa. E sen-tado nun carruncho, lonxe dos berros y-os brin-cos dos outros lía o seu libro.

«Nas lencións, era fácilmentes o primeiro da clase. As cousas qu' il adoitaba dicir unha y-outra vez eran asombrosas pra un rapaz dos seus anos. Lémbrame n-unha ocasión, cando un dos frades lle perguntou o qu' houbera querido ser, tivo unha resposta sorprendente:

«—Soldado!

«—E levar unha chaqueta bermella e ganar un chelín diario? perguntou o frade.

«—Non, levar unha chaqueta verde e liber-tar Irlanda, foi a tranquila réplica.

«Velehi todo o ideal da vida de Mac Swiney.

«Atópomo algúns anos despois de ter pa-sado da miña clase. Era entón membro da So-ciedade *Xoven Irlanda*, unha organización de Cork, onde s' atopaban os derradeiros restos do movemento Feniano. Terencio non tiña mais que quince anos y-os mais dos outros membros pasaban xa dos cincuenta. Non embargante, eu recordo que o rapaz organizou e dirixiu unha revolta na organización.

«As súas queixas eran que os métodos dos xefes eran anticuados d' abondo, e que si a Ir-landa había ser libre, tiña que ser emprendida unha política mais nova e mais eficiente. As longas barbas indináronse ó estrevemento da mocidade. Non deran iles o mellor dos seus anos ó servizo da súa terra, e iban agora ser supran-tados por unhas cabezas tolas?

«Mac Swiney foi vencido pro non acabaron eo'il. Os votos podían estar contra d'il, mais e'unhos poucos cofrades levados pol-a forza das suas idelas, iniciou a *Sociedade Literaria Celtica* qu'estaba destinada a sel-o berce do presente movemento pol-a liberdade d'Irlanda.

«Terencio Mac Swiney era a y-alma qu'a movía. Il traballou pol-o rexurdimento da lingua irlandesa e por un teatro nazonal, e inda que non tivo éisito no proxecto derradeiro, namentras viviu, con só qu'houbera vivido hastra a restauración da tranquilidade no país, os seus esforzos houberan traguido froito certos.

«Eu nunca perdín de vista a súa carreira por un longo tempo. Eu soupen da loita da súa nai viuda que tiña que manter tanta familia tan nova. O seu home morrera enantes que Terry cumprira os dez anos, e coma eu velaba por il coma home e coma rapaz, notei o coidado e consideración qu'il amostrou decote pol-a súa nai.

«Non foi nunca un fillo meramentes sumiso. Il amaba á súa nai como amaba as súas irmás e irmáns, coma il amaba á súa dona e ó fillo, como il amaba á súa terra. N-algún tempo da súa vida, houbera dado a vida pol-o seu lar, coma de feito dou a vida pol-a Irlanda.»

Todo iso da narración de Mr. Walsh. Terencio namentras estivo empregado na casa Dwyer and Company, os seus xefes estaban satisfeitos da súa enerxía e intelixencia; mais aquilo traballo non era a súa vocación, de modo qu'il seguiu no tempo de lecer, lendo estoria e literatura irlandesa.

Dedicouse a istos estudos con tal intensidade qu'en pouco tempo, en comparanza, fíxose Bachiller en Artes na Royal University d'Irlanda. Logo abandonou o seu cárrago comercial y-aceitou un posto do Cork County Council coma profesor en asuntos comerciáis. Elí permaneceu hastra o comenzo da guerra de 1914, cando s'atopou desempregado debido á necesidade de economías no colexo.

Elí ocorreu un episodio que quero lembrar. Había elí catro profesores, e no plan d'economías determinado pol-o departamento, decidiron seguir con tres. O segundo en antigüidade era Liam de Roiste, agora un dos membros do Parlamento pol-a vila de Cork. Terencio Mac Swiney era o terceiro, mais o comité escolleuno en lugar de De Roiste. Cando Terencio o soupo non quixo acentual-o nomeamento que pason a Mr. De Roiste.

Terencio enton volveu á literatura. Dende que deixara a escola, estaba sempre escribindo e publicou unha colección de poemas en 1907,

baixo do título *A miseca da liberdade* (*The Music of Freedom*). Il mesmo chamáballo: «N.º 1 da Nacente Imprensa Gael».

Nos anos seguintes publicou moitas comedias, sendo as principais antr'elas *The Wooing of Emer*, *The Last Warriors of Coole*, *The Holocaust* e *Manners Make the Man*.

O seu intrés pol-a literatura y-estoria irlandesa fíxose tan forte que pra il foi un paso curto da literatura á política. Toda a súa vida il soñara unha Irlanda libre, y-os seus héroes eran os mártires que deran as súas vidas pra que a súa terra podera ser ceibada de debaixo dos pés do opresor. Era a súa grande cobiza seguíl-os seus pasos e traballar pol-a causa d'Eirin.

Cando o Sinn Féin foi un movemento, nas súas primeiras filas estivo Terencio Mac Swiney. Dende rapaz, il ouvira estorias do Gran día en qu'un exército desbandado de soldados irlandeses-americanos dempoixas d'unha guerra de liberación, volveron os seus pensamentos alén do Atlántico e soñaron unha nova República. Estaba todo perdido? preguntábase. Había que faguer mais que evocal-as glorias pasadas, e someter á insolencia inglesa por unha despreciable concesión.

Dend' a fundación do Sinn Féin, a súa hestoria é a estoria do movemento.

Mais il veu autivamente á política práctica co nacemento dos Voluntarios Irlandeses. Foi o mais activo orgaizador d'iste corpo no país.

Lémbrome d'unha pintura encantadora que o representa no campo d'Istrución dos Oficiáis Voluntarios en Galway en 1915, pintada por un camarada. Elí amóstrase, corazón e alma na obra, y-o seu serio, y-as veces grave continente, da a entender qu'il era un home atido ás realidás. Foron aqueles, ledos e proveitosos días, e ninguén sacou d'eles mais proveito qu'a il. O campo tiña que mudarse varias veces namentras il estivo co'a tropa aquela vez.

O ano seguinte principiou a serie de persecucións do Goberno Británico qu'ó fin rematou co'a súa morte. Arrestárono primeiro o 13 de Xaneiro de 1916 por un discurso que botou, e soltárono o 22 de Febreiro. Non estaba en Cork en 1916, y-eu sei que houbo quen empregou influencia contra d'il conforme coas instrucións do Executivo de Dublin. Mais o Goberno Británico aínda autou contra d'il y-en Mayo de 1916 deportárono sen xulcio nin cargo á prisión de Wakefield, mandárono d'elí a Trongoch, Gales, e derradeiramente a Reading, Inglaterra, e soltárono sen mais explicación nin defensa pol-a víspera do Nadal d'aquél ano.

Volvérono prender en Febreiro de 1917 e

outra vez deportárono sen formación de causa a Inglaterra. Soltárono e volvérono a Irlanda por San Xoán d'aquilo ano, pra volvelo prender por Santos e sentencialo a seis meses de cadea por ter feito un discurso sedicioso. Ó cabo d'unhos días, o 12 do mes de Santos, todol-os presos no cárcel de Cork, queixáronse de fame e soltáronos baixo disciplina e condición o día 21, con orde de voltar o cárcel ós 21 días. Il non volveu. En Marzal de 1918 prendérono en Dublin pra compretal-a sentencia encerrado no cárcel de Dundalk e Belfast, deica Setembre.

Cando cumpriu, prendérono de novo, outra vez sen acusación nin proba nas portas mesmas do cárcel.

Soltárono baixo parola, en consideración á doenza da sua dona, por Marzal de 1919. Dempois de varias ordes dadas pra prendelo, deica Marzal de 1920 os esforzos pra collelo non deron resultado, mais por fin pillárono o 12 d'Agosto en circunstancias que ficaron pra sempre na memoria de todol-os irlandeses, e deportárono por coarta vez pra Inglaterra.

IRLANDA!

*Irmanciña adourada
que pasachel-o mar!
«Antre a brétima, o tanguido
da campaña de San Patricio zoando vai!
Carne, sangue, osos cellas!
Irlanda! Irlanda irmán!
Ten unha nova estrela o noso ceo
e ten uns santos novos noso altar!
Chegou o teu berro
ós cons de Fisterre que baten o mar
e abréu o teu laio, salouco e ruxido,
as vellas feridas do vello Breogán...
xa está cheo de sangue bermello
o cálix do San Graal!
Irmanciña adourada
que pasachel-o mar!
«A lanza groriosa dos feitos heroicos e os sagros misterios
en alto... afiada... na man!*

RAMÓN CABANILLAS

CATHLEEN NI HOULIHAN^(*)

PERSOAXES: PEDRO GILLANE.
MIGUEL GILLANE.
PATRICIO GILLANE (*rapaciño d' unha ducia d' anos, irmao do Miguel*).
BRIGIDA GILLANE (*muller do Pedro*).
DELIA CAHEL (*noiva do Miguel pedida en casamento*).
A PROBIÑA.

ESCEA ÚNICA

Interior d' un cottage (casinha aldeán) en Killala; perto do ano 1798. BRIGIDA a carón da táboa desfacendo un paquete. PEDRO sentado n-un canto da lareira, e PATRICIO n-outro.

PEDRO ¿Qué berros son eses?

PATRICIO Non ouzo ningún. (*Escoita*). Ai, si. Agora ouzo algo... Paréceme así como aprausos. (*Vai cara á fenestra e olla pra fora*). Que cousa máis rara. Síntese ruído e se non fita alma vivente.

PEDRO ¡Huí! Débeche sere algunha gresca.

PATRICIO Non, hoxe non é día de rifar ningún. Cecais d' aló embaixo, da cidade, veñen eses berros.

BRIGIDA Cecais seña os rapaces a xogaren. Ve acó Pedro, acaróate a min para ollares estes vestidos de noivo do noso Miguel.

PEDRO (*Acaróndose á táboa, turrando d'unha cadeira*). Son xúrdios verdadeiramente.

BRIGIDA ¿Que che parece? non-os tiñas tan bós cando fixéche o casoiro comigo, nin xiquer o traxe para os días de festa.

PEDRO De certo, mais é que nunca maxinei que tivese un fillo que poidera locir traxes tan fermosos na data da súa boda, e que fose, endeben, tan escelente partido para unha moza.

PATRICIO (*Que ficou a carón da fenestra*). É unha

probiña vella que anda a rubir pol-o camiño, Cecais veña á nosa chouza.

BRIGIDA Ha ser, cecais, algunha coñecida que que se achegue a sabere novas do casamento do Miguel. ¿Non das con quen seña?

PATRICIO Ten ar de forasteira. Non, non ven á casa. Olla, agora tomou pol-o camiño que vai ó campo onde Martín e mail-o fillo esquilan as ovellas. (*Dirixíndose a Brigida*). ¿Non te lembrás, ña nai, do que nos contaba ontanoite Vitor dos Tres Camiños, sobr' unha forasteira que se olla pol-o país sempre que chegan as visporas d' estalar algunha revolta ou algunha guerra?

BRIGIDA Non veñas a nos aterecer a i-alma co' as tuas historias. O que cumpre é que vaías a abrílle a porta ao teu irmao. Seique ouzo os seus pasos pol-o camiño.

PEDRO Coído que o Miguel ha tragner canda íl a dote da Delia; pois non querría que aquela xente s'arrepintira do pauto de bodas ou lle dese por poñer dificultades.

PATRICIO abre a porta e entra MIGUEL.

BRIGIDA Ora que che entretivo Miguel? Xa vai para tempo que alucabamos pol-a fenestra para te ver chegare.

MIGUEL Tiven de precisión d' ir á casa do señor abade c' o aquel de lle lembrar que mañán ten d' estar arranxado para a nosa boda.

(*) N-unha carta dirixida a Lady Gregory, o autor falando da génese e o significado d' este folk-drama, escreve: «Cathleen é a Irlanda, a Irlanda en cula honor tantas lendas e tantas cantigas se teñen feito e pol-a redenzón da que moitos homes deron a vida.»

- BRIGIDA Non che contou nada novo?
- MIGUEL Di que facemos un guapo matrimonio e que en ningures tivera unha ledicia com'a que terá abençoando unha parexa cal a da Delia Cabal e mais eu, E xa ora, a dote tráguelas? Non si?
- PEDRO Ollal. *(Ceiba unha bolsa encol da táboa, despois acaróase á lareira e fica c' o cóbedo na parede. Brigida que no intre tiña examinado o vestido do fillo, déixao encol do aparador).*
- PEDRO *(Pilla a bolsa e emborcándoa fai saír as moedas).* Podes crérme Miguel, que soubeches faguer un bó contrato. O vello Xan Cabal quería conservar aínda por algún tempo unha parte do convido. «Déixame conservar aínda que somentes seña a metade; até que vos naza o primeiro fillo», decíame. «Non, Xan, lle respondín: as cen libras esteriliñas compretas han d' estar na mau de Miguel antes de que nos leve á casa a vosa filla»; a súa muller puña algúns reparos, mais o trato ficou feito.
- BRIGIDA Goréntache, Pedro, iso de manexares cartos?...
- PEDRO Afellas que sí. Houbera querido tel-a sorte de gañar cen libras, eu inda que fosen só vinte, co'a mullere que souben escollere.
- BRIGIDA Pois, decátate, hó. Si che trouguen pouca cousa, tamén é de certo que gañei eu cáseque nada con elo. Ora dime: ¿que tiñas ti o día que nos casamos? Catro ou cinco galiñas e dous ou tres carneiros, que logo levabas ao mercado da Ballina. *(Xenreirosa petando co'a mau na táboa).* Pro se non che trouguen dote, o din das miñas entranas poñéndoche un fillo no mundo: Miguel, que agora s'alcontra elquí o mesmo que un rei sentado, namentras eu teño que baixar á horta a apañar patacas, desvivíndome no traballo.
- PEDRO Certo, muller. *(Ergue o brazo como querendo mimala e aloumiñala).*
- BRIGIDA Váite, lisca d'elquí, déixame, que teño que arranxal a casa para aquela que ha vir vivire ela.
- PEDRO Mulleriña, si xa sei que ti és da millor caste de mulleres que poida habere en en toda a Irlanda, pro decátate ben que o diñeiro é unha boa cousa. *(Esco- menza a apilar os cartos e logo vai a se sentare).* Nunca, abofé, houbera maxi-

nado ollar tanto ben de Deus entr' as catro paredes da miña casa... Moi grandes fazañas poderemos faguer nós con estes cartos. Primeiramente a traballar aquel ferrado de terra que ficara sin o cultivarmos dand' a morte de Jamsie Dempsey; criaremos alí gando e o gando mercarémolo na feira da Ballina. Escoita, Miguel: e Delia non che pidiu nada para o seu propio consumo?

MIGUEL Nin chisca; non se lle da maldito por isas cousas, mi padre. Nin tan siquer fai caso d' elo.

BRIGIDA Nin ten miga d' estrano que así seña. ¿Para que ha de preocuparse de some- llantes cativezas si ten de vixiar a un un mozo do mais baril e galante? Xa pode decir que ten boa sorte de se casare contigo, Miguel. Rapaz de senso como és, saberás faguer bon uso dos cartos e non' os derrocharás ni-os has meter en bebidas cal tantos outros.

PEDRO O noso Miguel non ch' ha estar tanto pol-a dote, como pol-a muller que se lle ten traguido, ¿N' é certo, Miguel?

MIGUEL *(Acarodándose á táboa).* Todos contentes, ¿non si? Ponco que vosoutros desexabades unha mocíña graciosa que vos fixera boa compañía e que fose cand' a vós nos paseiros... A dote non dura moito; pero, a muller témola para tod' a vida.

PATRICIO *(Voltándose dand' a fenestra).* Na cidade volven a escomenzal-os rumores. Cecais desembarcáron os cabalos que achábanse perto de Enniscrone e fan algún ruido naméntres beben na fonte.

MIGUEL ¿Cabalos? ¿Que qués que veñan faguer c' os cabalos? Hoxe non é día d' os vendere por estes arredores. Vai, Patricio, vai bulindo á cidade para sabelo que ocorre.

PATRICIO *(Abre a porta para saír e fica un momentito no limiar).* Pensas que se lembrará a Delia de me dar aquel cade- liño que che prometera para cando entre na nosa casa?

MIGUEL Seguramente háse lembrar, home. Descoida.

PATRICIO snl.

PEDRO Agora tócalle a vez a Patricio: a él tamén hei de lle buscar unha dote. Mas non poderá ser cousa tan doada. Patricio non ten ningún oficio aínda.

BRIGIDA Fai tempo que ando a pensálo. Agora que ven ben as cousas, e' os Cabel, por unha banda, que se cadra poden axudarnos, e con Delia, que ten un tio abade, cecais o noso Patricio podería facer a carreira de crego, il que é tan apricado e que sempre vai cos seus libriños...

PEDRO Bo! O tempo hayo decira... Como de cote a rebulirhe proyeutos pol-a chola!

BRIGIDA Temos que facerlle estudar algunha cousa e non'o deixar correr pol-as ruas coma un d'eses rapaces que andan a pedir esmola.

MIGUEL Por aló embaixo non paran de berrare.

Vai a porta, e fica n-ela un momento stando para fora e' os ollos protexidos pol-a mau.

BRIGIDA Ves algunha cousa?

MIGUEL É unha vella que camiña aquí pol-o sendeiro.

BRIGIDA Quen poderá sere? Cecais a forasteira que Patricio vira?

MIGUEL Coido que non seña da nosa veciñanza... Mas non logro verlle ben a xeito a cara: porta un mantelo que cáseque lle cobre os ollos.

BRIGIDA Cecais éche unha probe que haberá ouvido falar da tua boda, Miguel, e vén a pedil-a sua parte d' esmola.

PEDRO Valerá mais que garden os cartos. Non é comenente deixalos á vista dos forasteiros, do xeito que agora se achan.

Vai a unha ucha que haberá n-un recuncho da cocina, e logo de abrita deixa ali a bulb, pechando despois novamente.

MIGUEL Mi padre, ollea: ven para a casa.

Unha Vella pasa paseño por diante da fenestra e ollando con longo ollar a Miguel.

Falando con franqueza, me non compre ver forasteiros na casa a primeira noite de bodas.

BRIGIDA Abrelle, Miguel: non faigas agardar á probiña.

A Probiña, entra; Miouss, arréclase un pouco para a deixar pasare.

PROBIÑA Que Deus vos garde!

PEDRO Tamén a vos, comadre.

PROBIÑA ¡Ben me acollades n-esta boa casa!

BRIGIDA Acougue, perto do lume da lareira.

PROBIÑA (*Sentándose beira do fogo e refregando as mans*). Fora fai un vento...

MIOUSS, dand' a porta escócaa e' os ollos atentamente.

PEDRO Traguedes un camiño longo, aboa?

PROBIÑA Moi longo, moi longo. Poucos terán camiñado tanto com'a mín, e foron moitos a estreverse a me negaren unhas horas de casa cuberta. Perto d' aquí había un d'eses pouco caridosos, que tiña moitos fillos e eu pensaba que fosen amigos meus; pero cando ia andando cara a eles, puñéronse a correren co' as ovellas e me non escoitaren.

PEDRO Que tristura debe ser o non tere un leito propio para poder acocharse baixo d' él.

PROBIÑA Xa pasano moitos tempos dead' a data que eu escomencei a pelengrinar pol-o mundo.

BRIGIDA Abofé é estrano que non estendes mais acabada, con tanto andare por eses mundos del Señor.

PROBIÑA Cecais teña os pes cansos e as maus quedas, pro o corazón non atopa acougo nin repouso. Cando a xente óllame asin tranquia, coida que a vellez tén-me pillado e que todal-as inquedanzas fuxiron de mín. Pro, de súpeto, a anguria e a delor son a me abralare, e entón desacougada vou falar aos meus amigos.

BRIGIDA E que é o que vos fai andar a rolo, coma quen dí, pol-a vida, d' acó para aló?

PROBIÑA O habere moitas xentes alleas na miña casa.

BRIGIDA Afé parez que tedes sofrido moito, xazgrándovos pol-o carís.

PROBIÑA Si, teño sofrido penas moi grandes.

BRIGIDA E quen foi o causante d' elas e do voso vagamundeio?

PROBIÑA A miña terra, que me tesien roubado.

PEDRO Pro era moita a terra que vos roubaron?

PROBIÑA Os meus catro fermosos campos verdecetes. (1)

PEDRO (*A parte a Brigida*). A que é esta a viúva Casey a quen vai para tempo lle roubaron a sua facenda de Kilglass.

BRIGIDA Non, home, non. A viúva Casey inda

(1) As catro provincias d' Irlanda: Leinster, Ulster, Connaught e Munster.

a vin eu fai pouco no mercado e é mais nova e muller conservada.
PEDRO (Á Probiña). Non sentíchedes unha cheia de berros cando rubiades a costa?

PROBIÑA Sentin. E parecémese escoitar aquel aturuxar dos días de festa, cando os meus amigos veñen ao meu alcóntro.
(Escómenza a cantar, para si mesma):

*«Moitos choran, ouzo prantos e salais
 porque morreu Donough e do cabelo d'ouro:
 leña por granata unha corda de cáhamo
 e leña na cabeza un pouco trazo branco.»*

MIGUEL (Avanzando dend' a porta). ¿Qué cantais, comadre?

PROBIÑA Canto a cantiga de lembranza a un home que coñecín xa vai para lonxe, e que tiña o cabelo louro, da cor do ouro, chamábase Donough e foi aforcado en Galway. (Torna a cantar con mais forza):

*«Me lembro d' ollala labrando e seu corpo,
 chasando o arado na terra vermella,
 e erguendo o pórreo na cunha do outeiro
 con pedras do monte moi grandes e fortes.
 ¡Ou, si houbese il vivido en Eniscron
 a xente faría esfondar o patíbulo!»*

MIGUEL E por qué o condenaron a morte?

PROBIÑA Pol-o meu amore. Moitos teñen morto pol-o meu amore.

PEDRO (Á Brigida). ¡Probiña! ¡Miña xoya! Os sufrimentos magoáronlle a razón.

MIGUEL Fai moito tempo que se compuxo a vosa cantiga? ¿Fai moito tempo que morreu ese home que vós andades a lembrare?

PROBIÑA Fai pouco, meu filliño, fai pouco... Pro outros morreron tamén pol-o meu amore moito antes que él.

MIGUEL E íses mortos, velliña, eran todos da vosa xente?

PROBIÑA Ven eiquí arrechégate a miña veira e falareiche un pouco d' eles. (Miguel, sentase na lareira, a carón da vella). Había un louro, case roxo, da linaxe dos O'Donnell, do Norte, e un da linaxe dos Sullivan, (1) do Sul, e aínda había tamén un Brian (2) que perdeu a vida en Clontar, beira do mar, e moitos homes dos países do Poente, algúns

dos que teñen morto xa vai para centos d' anos, para séculos, sin falar d' outros que han morrer mañán.

MIGUEL E os homes que han morrer mañán ¿terán de ser das comarcas do Poente?

PROBIÑA Arrechégate mais, arrechégate mais...

BRIGIDA (Á Pedro). ¿Qué che parez, home? Debe ter o senso perdido. Amostra todo o xeito da tola.

PEDRO Non sabe o que dí; co'a miseria e os traballos que haberá sofrido...

BRIGIDA ¡Probiña! Hai que axudala e que lle dar unha esmola.

PEDRO Fállle tomar un pouco de leite e un anaco de galletas.

BRIGIDA E porque non lle ofrecer tamén algunhas moedas, con todo este ben del Señor que temos hoxe na casa?

PEDRO (Desconfiado). Pro si gastamos asín os cartos ¿quen ollará para nós? Ti sempre pensando acabar c' os nosos bens...

BRIGIDA Cala Pedro: Tería de che cair a cara de vergoña ao falar asín. Ala, dálle de contado un chelín, se non queres que a boa fada nos abandone.

Pedro vai á ucha e pilla un chelín.

BRIGIDA (Á Probiña). ¿Queredes un pouco leite? ¿Non vos apetece?

PEDRO (Ofrecéndolle un chelín). Tome, logo.

PROBIÑA Non é iso o que me precisa. O diñeiro me non pode axudar.

PEDRO E d' aquela, ¿qué desceia entón?

PROBIÑA Si hai algún de bó corazón que queira axudarme ha de se me ofrecer il mesmo.

Pedro, pensando o chelín encol da tábon, parola baixiño con Brigida.

MIGUEL E non tedes ninguén que coide e procure de vós á vosa idade?

PROBIÑA Ninguén. Sendo tantol-os homes que me tiveron amore, a miña casíña fíxon valeira e a miña lareira deserta.

MIGUEL E sempre andades asín, soliña, tan sola pol-os camiños?

PROBIÑA Cand' a min levo de compañía os meus pensamentos e as miñas espranzas.

MIGUEL E cales son as vosas espranzas, probe vella?

PROBIÑA A esperanza de voltar ao recobro dos meus campos verdecentes; a espranza ranza de botar aos forasteiros, aos alleos, da miña casíña.

MIGUEL Non-o coído doado.

PROBIÑA Teño amigos fieles que haberán de me axudare. Escoita: agora andan a se

(1) Os O'Donnell e os Sullivan son antigas familias irlandesas da raza céltica.

(2) Rei céltico e humanista que no ano 1014 derrotou aos vikings que se tiñan establecido na Irlanda moito antes do se estabeleceren alí os franceses.

xuntaren para vir na miña axuda. Pouco importa que hoxe me vexa asoballada; mañán xa erguerei a cabeza. Agora axuntados veñen camiñando cara min, e teño que me dar presa para os saudare. Voume xuntarme aos meus veciños, saírei a abrazalos.

MIGUEL E eu irei cand' a vós.

BRIGIDA Miguel, Miguel! Non tes porque saudar os amigos da vella; decátate de que a noiva que se ha de unir contigo, axiña virá á nosa casa. Arranxa roupa, viño e sustancia para qu' ela que está a chegar e non co' as maus-valeiras. (Á Probiña). ¿Seique non sabedes que o meu fillo mañán fará a súa boda?

PROBIÑA Non, non é un home que esteña de boda o que eu quero nin o que poderá axudarme.

PEDRO ¿Ora a quen che lembra esta probe? (a Brigida). ¿Quén pensas que poida sere?

BRIGIDA Miña velliña, inda non-os dixo como se chama.

PROBIÑA Algúns chámanme a Probiña e outros chámanme Cathleen, a filla de Houlihan.

PEDRO Eu coñecín, seique, unha d' ese nome. Pro quen demo era? Debía ser unha que coñecín de pequeno. Non, non. Agora lémbrome. Ese nome teño ouvido n-unha cántiga.

PROBIÑA (Aturada, dend' o limiar). E vos estrana que haxa cántigas feitas no meu honore? Moitas cántigas téñense composto para min. Inda hoxe pol-a mañán orvín unha que anda a tremelar acochada no vento. (Canta):

*«Non ceibes grandes salaios
cando abran mañán os fozos.
Non faleis os que leven loito
mañán ao enterrai-os mortos.
Non abastades a mesa nin chamades forasteiros
pr' as vizillás que haberá.
Cantos non darlle a quen pregue
pol-as mortas de mañán.»*

MIGUEL Non comprendo o senso d' isa cántiga... Pro dígame: que podería eu facer por vós?

PEDRO Miguel?... Ve acó.

MIGUEL Cale, mi padre; escóitea, escóitea...

PROBIÑA Aqués que me axuden, sofrirán unha xeira moi dura e moi perigosa. Moitos que agora teñen as fazulas vermellas, terán as fazulas enmagrecidas; moitos que podían paseiar libres pol-as pra-

levados por camiños aspros, pedreguentos, en terras lonxanas; moitos bos deselos murcharánse; moitos que fixeron cartos non' os poderán gardare; e nascerán moitos meniños, que a os ir a bautizar non atoparán padriño que lles poña un nome. Aqués que teñen as fazulas vermellas, terán as fazulas enmagrecidas e mareladas, por mor meu, pol-a miña culpa, pro halles parecer que recibiron boa paga. (Vaise. Logo, anda a s' ouvíre lonxana a súa voz que ripite a cántiga):

*«Sempre mais han ser lembrados cada dia,
ex nós elas decote vivirán.
e des falarámos, sempre, sempre,
e os que fono e os que sehan de continuo cantálos han*

BRIGIDA (A Pedro amostrándolle o Miguel que achase direito, en éstase, no limiar da porta, a ollar para a Probiña que s' alonza.) Mirao, Pedro, mira para él!... Ten ollares de lume. (Erguendo a voz). Miguel, ve-acó e fita o teu vestido de noivo. Tan lindo e bo que él! Debias probalo, home. Non seña o demo que logo non che caia ben e se rían de tí as mozas. Anda, vai á alcoba e pono. (Pendúralle o traxe no brazo).

MIGUEL De que bodas me fala, ña nai? ¿Qué vestidos me hei probare?

BRIGIDA Home, Migueliño; o vestido que mañán haberás de pór cando faigas o casamento con Delia Cabel.

MIGUEL ¡Aí! xa case me esquencera... (Esamina o vestido, despois vai a entrar na alcoba; mas ouvindo perto berros de ledicia, aturado, fica á escoita).

PEDRO Os berros oucense mais perto... ¿Qué demo pasará?

«Entra un fazo de veciños e parentes. PATRICIO e DELIA en compañía d' eles.»

PATRICIO Son Mariñeiros da Baja. Os franceses desembarcaron en Killala.

«PRIMO, sacando a pipa da boca e levando a mao ao chapen para descubrires, fica como se fora de pedra. O vestido de noivo cal dos brazos de MIGUEL.»

DELIA Miguel! (Miguel como si se non lembrara d' ela). Miguel! (Déndolle nas costas). Ollasme o mesmo que si me non coñeces; como si fose forasteira...

PATRICIO (Dend' a porta). Os mozos corren hacia abaixo. Vánse e' os franceses!

DELIA Tí non te irás e' os franceses, meu Migueliño?

BRIGIDA (A Pedro). Dille que non se vaia, Pedro.

PEDRO E tempo perdido. Non vos decatades de que non sinte nada do que lle dicides?

BRIGIDA Home, proba, fai por o convencere...

DELIA Miguel! Migueliño! Ti non me deixarás; n-é certo que non me has deixare? Non irás aló embaixo cabo os franceses, agora que imos a nos casare... (Alóngalle os brazos ao pescozo, garimoseira. Miguel, vóltase cara a ela, como disposto a obedecela).

A voz da Prousa (na lonxanía).

«E eles faldronnos sempre, sempre;
e os que fono e os que sazan de contínuo corrílos han».

MIGUEL, ceibase súpetamente de Delia e corre á porta; fica alí á escolta, como acordado; despois bótase fora para seguir a Prousa. Brigida alomuiña a Delia, que chora e salouca entr' os seus brazos.

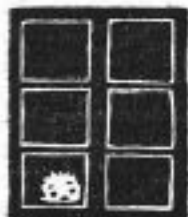
PEDRO (Collendo a Patricio pol-o brazo). Di: ti vieches unha vella que baixaba pol-o camiño?

PATRICIO Non, pro vin unha moza e camiñaba como unha raíña.

W. B. YEATS

(Tradución galega de A. VILLAR PONTE)

IRLANDA POLÍTECA NO SÉCULO XIX

«A millor frol da terra, a millor pedra do mar» di unha canción irlandesa. Hoxe Irlanda está en camiño de alcanzar este deitoso estado, dempois da súa longa, dolorosa pasión. A delor purifica e subrima as almas, e n-este

sentido ningún pobo como a Erin ten millor ganado un posto preeminente na nova Europa. N-este artigo lembraremos somentes a historia política de Irlanda no século XIX. Dende o século XVI lentamente foi escravizada pol-a Inglaterra. Non falaremos d'esta pasión dolorosa. Soilo n-un país, o Ulster, os colonos ingleses, inda sen chegar á maioría dos habitantes, foron acesamente ingleses, protestantes e inimigos de toda emancipación, representando sempre hasta hoxe, á vella Inglaterra tory.

O final do século XVIII obrigados pol-a emancipación d'América do Norte e ante o movemento irlandés concederon os ingleses a *Unión Act*, pol-a que Irlanda tiña unha gran autonomía inda que gobernada por un Parlamento no que formaban soilo os protestantes xa que os católicos estaban fora da ley. Baixo d'esta pequena libértá Irlanda prosperou. Foi soilo un período de 18 anos de réxime autonómico.

A latexante historia de Irlanda no século

derradeiro desfaiase naturalmente en duas grandes épocas, mais coma en todas as divisións históricas non se pode fixar un marco determinado pra referilas. Escolleremos o ano 1893, e o madurar dos feitos daranos moi logo a razón. O primeiro período longo, tromentoso, inquedante aparece cheo pol-as loitas polítecias, relixiosas y-económicas de O'Connell, de *Young Ireland*, de Parnell, do *Home Rule*. Parlamentarios, oradores, homes do século das revolucións, os patriotas irlandeses sofren e loitan en héroes y-en mártires. Mais falan inglés, peroran en Westminster, desfán na Inglaterra partidos e gabinetes. A partir de 1893 outra forte e seírea lus alumea os espíritos dos nosos irmáns: a *receltización* do país, o despertar da alma inmortalmente céltiga da illa, dalles unha total concencia da súa individualidade, e Irlanda trata con Albión de poder a poder.

I Triste foi o comezar do primeiro período. O estadista Pitt soupo machiavellicamente desfacer á pequena libértá d'Irlanda. Inda baixo o goberno do Parlamento de Dublin, orangista e anglicanizado foi tan grande a prosperidade do país n-este lustrigo d'independenza que os polítecios de Londres sentiron desconfianza; e Pitt acodindo ás súas vellas artes de raposa políteca desfixo á *Unión Act*.

Foi un triste negocio do que saí coberto de

lana o Parlamento de Dublin. O clero católico, de boa fe, crendo n-as promesas de Pitt que falara de darlle a libértá, non s'opuxo ó despoxo. Foi caciquil é indino. Millón e medio de libras costaron (e non foi caro pra Londres) as concencias dos parlamentarios de Dublin. Mais as promesas feitas ós papistas non se compriron é o réxime económico da terra era medioeval. Entón surdiu O' Connell.

Era como abogado e coma políteco unha grave e serea testa céltiga, como católico tiña unha fe de cruzado. Todo o mundo recorda como gracias ós esforzos d'este orador alcanzouse a redención políteca dos católicos. Foi unha revolución que afundi unha das torres mais fortes de vella Inglaterra, *Old England*.

O grorioso Wellington xa reumático tivo un desafío por causa da Transubstanciación. Ganado este trunfo, conquerida no Parlamento inglés a representación políteca dos católicos, O' Connell soñando en patriota co'a restauración da *Union Act* axitou un formidable estado d'opinión.

Toda a illa ferveu co' as verbas do tribuno, mais O' Connell tremaba coma un azougado á vista do sangue. Perden de golpe a súa popularidá cando non deixou ir á loita armada n-un instante d'entusiasmo nacional.

Os patriotas disconformes con O' Connell formaron a *Xoven Irlanda* (*Young Ireland*). Foron anos sangrentos é duros. A fame baixou do ermo ceo, os campos morreron, as patacas podreceron. O *Poor Paddy*, o paisano irlandés estruxado pol-os donos da terra, emigraron en bandadas pr'os Estados Unidos. Morreron miles de rapaces.

Diante d'este estado de cousas agravado en termos apocalípticos co'a fame do ano 1843, a *Xoven Irlanda* partiuse en dúas miras, os redentores da *Nation* con O' Brien ó frente propuñan longa preparaceón antes d'acodir á unha loita aberta. Os homes do outro boletín o *United Irishmen* botáronse á resistencia armada no ano 1848 cheo de lustrigos liberaes en toda á Europa. A revolta foi duramente domeñada, de tal xeito qu'os gobernos de Londres coidaron morta a causa irlandesa.

Non estaba asoballada. Vamos ós feitos. Moitos irlandeses que loitaran na guerra de Secesión dos Estados Unidos formaron a *Sociedá* segreda e poderosa dos *Fenianos* da que o nome foi emprestado d'unha antiga milicia irlandesa. Foron antiparlamentarios e revolucionarios comprindo o seu xuramento: «Xuro diante de Dios rechazar toda obrigación de fidelidá á Reina d'Inglaterra e empregar as miñas forzas

na instauración d'unha República libre na Irlanda. Estou pronto para loitar ó primeiro sinal. Xuro compretar obediencia ós meus xefes, xuro o segredo en todo o tocante á nosa *Sociedá*».

O terror feniano lustrigante é inesperado tivo terribres estoupas. Un dos bós xefes foi Stephens. En pouco tempo voaron á prisión de Clerkenwell, atacaron o castelo de Munster, acometeron á policía en Manchester. Os autores do derradeiro feito chamados Allen, Larkin e O' Brien, antes de morrer no patíbulo dixerón ó Tribunal: «Imos chegar á presenza de Dios; nin nos remorde a concencia nin reutificamos nada do feito. Soño nos queda dicir: *God save the Ireland*. (Dios salve a Irlanda)».

A represión foi feroz. O goberno inglés pediu é outivo á pauliña dos xefes fenianos, e o Cardenal Cullen negoulles a sepultura en terra sagrada. Inda que o clero—mais que todos o rural—e moitos bispos, foran ardentes patriotas, Roma moustrouse moi compracente c'os gobernos. Combén fixar ben as ideas pra non facer da causa irlandesa un dos episodios das loitas relixiosas.

Hasta eiquí os polítecos ingleses viran o movemento irlandés con odio é desprezo. No 1867 a reforma eleitoral aumentou a representación irlandesa en Westminster. No 1869 fíxose a separación da Eirexa é do Estado na illa. As dúas leises, que, sobre todo a segunda, fería fondamente o vello sistema británico, foron debidas ó ilustre Gladstone, xefe e rexenerador do partido liberal. Por primeira vez n-unha longa serie o Ulster ameazou co'a revolta. En 1870 Gladstone presentou a primeira lei agraria. Un ano antes Carlos Esteban Parnell fundou a *Land League* (Liga Agraria).

Parnell fixo unha transformación na táctica de loita dos irlandeses. Fundou a Liga axudado pol-o feniano Michael Davitt é pol-os cartos dos emigrados. Loitando no dobre frente do problema agrario e do obstruccionismo parlamentario acendeu unha fermentación sen igual, foi dono dos debates da Cámara inglesa e forzou a Gladstone para presentar o célebre bill do *Home Rule*.

Namentras se desenrolaban os debates consiguíu o goberno o Decreto «De Parnellio» no que León XIII condenaba á axitación agraria. A loita nos campos seguía co'a mesma intensidá. Como a Cámara dos Lores extremara a políteca de sumisión ós *Landlords*, as *sociedá* dos *Moonlighters* (homes do luar) e os Invencibles, sostiveron unha terrible loita contra os embargos. Os Invencibles fixeron matar ó segredario é ó

MR. DE VALERA

vice-segretario do Virrey, mandados por Gladstone pra estudar imparcialmente o problema. Parnell foi preso. Mais Gladstone cando foi poder no 1886 presentou o bill do *Home Rule*.

Compre dar á coñecer o esencial de este proxecto:

O poder lexislativo reside en dúas Cámaras: Senado e Comunes. O primeiro de 80 senadores nomeados pol-o Rei, os Comunes de 164 membros proclmados por cinco anos. A competencia d'iste Parlamento de Dublin alcanzaria á total-as cuestións interiores de Irlanda quedando fora as prerrogativas da Coroa, a paz e a guerra, tratados internacionais, etc. O Parlamento non ten competencia relixiosa nin pode favorecer ningunha confesión.

O poder executivo teno un Lord Gobernador asistido d'un Consello de ministros responsabres.

A representación parlamentaria d'Irlanda en Londres queda reducida de 107 a 42 deputados.

Este bill parece hoxe escaso en concesións porque xa estamos afeitos a ver unha Irlanda virtualmente libre. Mais antes da receltización da súa patria os mesmos irlandeses mirábano como un ideal.

O efecto do bill foi tromentoso: rompeuse o partido liberal separándose Chamberlain con moitos deputados, axitouse o Ulster. Gladstone tivo que deixar o poder pra voltar en 1892 con algunhas modificacións no *Home Rule* grazas ás que pasou nos Comunes pero foi vencido nos Lores. Pronto morreu Parnell, caeu Gladstone segunda vez e veu unha larga etapa de goberno conservador.

Baixo d'eles pareceu morto o proxecto, inda qu'a política conservadora foi autora d'unha lexislación agraria favorable ó colono irlandés. Hai que esperar a 1905 cando os liberais voltaron ó poder con brillante triunfo electoral. O gabinete Campbell-Bannerman conceden á Universidade nacionalista de Dublin un proxecto de descentralización administrativa (*Irish Council Bill*) que foi rechazado unánimemente pol-a Asamblea nacionalista de Dublin.

Os liberais tiñan medo o *Home Rule* lembrándose que desfizera o partido e o botara dúas veces do poder. Foi preciso que Asquith precisara os 80 votos nacionalistas irlandeses pra facer triunfar os famosos presupostos de Mr. Lloyd George. Os irlandeses dividíranse en dous partidos: os 72 deputados do grupo dirixido por Mr. Redmond votaron o *Home Rule*, os 10 do grupo O'Brien, puramente *Sinfeinners* (xa veremos logo que representan o verdadeiro espírito irlandés) sollo querían a independencia total.

Mr. Asquith pra facer pasar ó bill tivo que modificar a Constitución limitando a tres anos o dereito de veto da Cámara Alta. Loitan con ela e con gran parte do espírito inglés representado por homes como o poeta Rudyard Kipling. O *Home Rule* debía entrar a rexir no outono de 1914. Mais era preciso resolver a cuestión do Ulster. Este país rico, forte, enxebremente conservador tomou unha actitude de loita, un pouco cómica ás veces. Dirixidos por Sir Edward Carson e o capitán Craig cen mil ultrarianos congregados en Belfast xuraron, en Setembro de 1912, un *covenant* negando toda autoridade ó futuro parlamento irlandés. Cando Asquith creou resolta a cuestión separando ó Ulster temporalmente, a voz do deputado Healy, orador do partido irlandés de O'Brien expresou craramente nos Comunes o sentir d'Irlanda: «Esta non é cuestión política, é a esencia dos nosos curazós. E millor non aprobar o bill que ademitir tal condición que separa de nós a terra santa onde está enterrado San Patricio». En Agosto de 1914 estalou a Gran Guerra. Agora é preciso lembrarse de como dende 1893 creceu a receltización da illa, como se comprou o sentimento nacional con un idioma e unha cultura propia, e teremos a chave da presente posición de Irlanda.

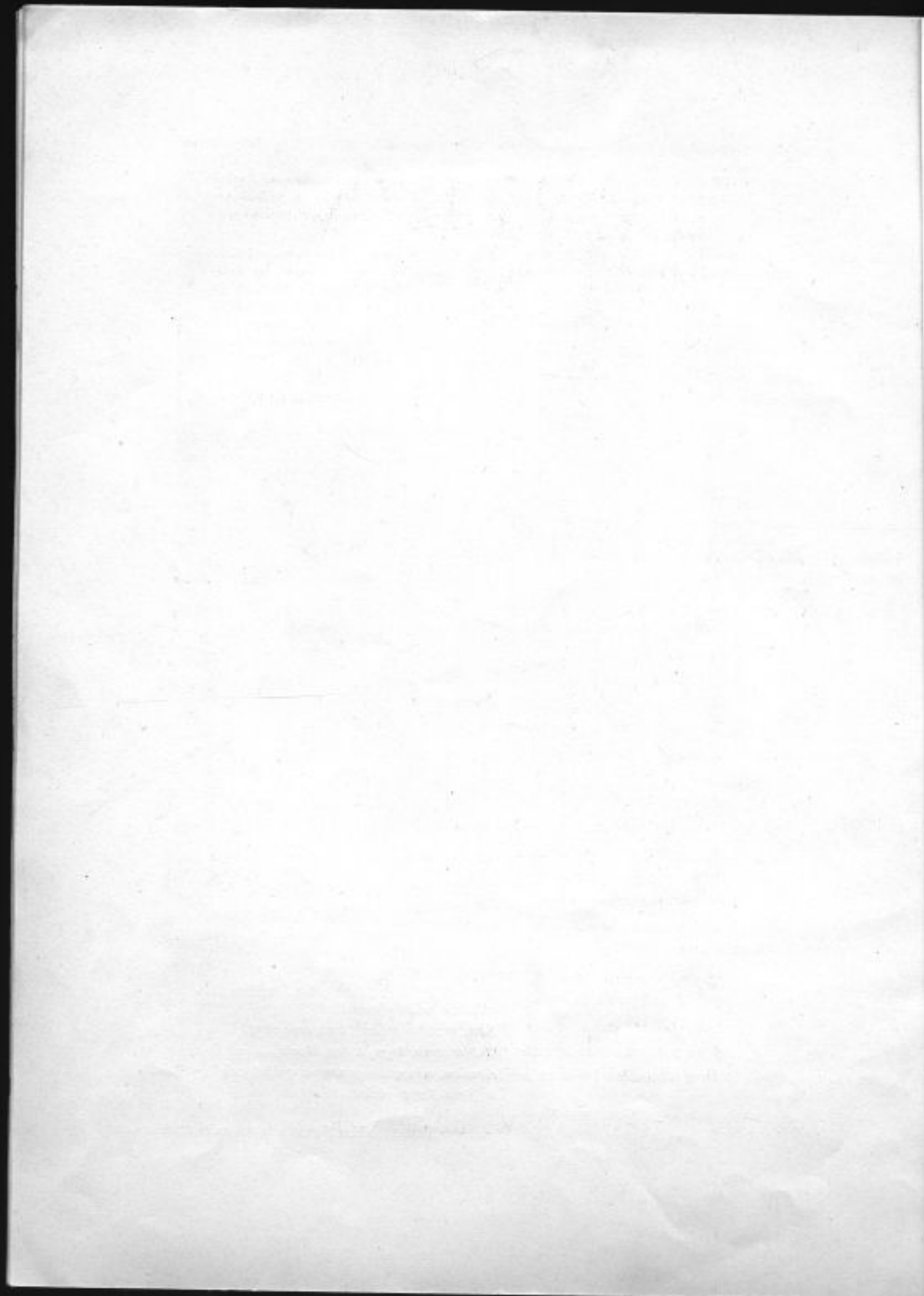
II Antes de 1893 o vello idioma irlandés, o *erse* iba camiño d'unha morte total. Apenas era falado por medio millón dos catro de habitantes con que contaba a illa. Durante o período de O'Connell, da Xoven Irlanda, de Parnell sollo algúns homes aislados (o obispo Mac Hale entre eles) comprenderon a importancia do idioma nacional. Como di Tann-Morvoan Goblet no seu libro «L'Autonomie irlandaise»: O'Connell aconsella o uso do inglés que permite falar en Westminster e marchar ós Estados Unidos».

No 1843 fundouse a Liga Gaelica (*Connadh na Gaedhilge*) cando menguaba o movemento nacionalista da época de Parnell. Foi filla da xuventú irlandesa, composta por católicos e protestantes. Tivo un éxito máximo. Descubríron a vella literatura do país e fixo frolecer unha literatura nova. Entrou na Banca, na Eirexa, na Prensa. Irlanda atopou por fin unha expresión súa, que fortificou ó seu pristino celtismo e deu-lle os caracteres de nación compreta e viva. A súa alma consta nas obras de Yeats, de Synge, de Lady Gregory. En outros artigos falaremos d'este animador movemento que extendéndose hastra á vida económica creou cultivos, fábricas, riqueza, millorou a situación do paisano e do artesano e fixo aumentar a poboación.

*«Mañá estardis morto!
Non: mañá a tua Terra despertará!
Qu' importa, logo, a tua morte,
A miña, nin quen pensa no qu' ha cair?
A Nosa Terra vivirá!*

(TERENCIO MAC SWINEY, A Música de Liberdade, 1907)

A partir do comenzo da gran guerra a política d'Irlanda está representada pol-os *Sinnfeiners* (nos solos). Eles promoveron a revolución de Pascua de 1915 e dende entón afondouse o abismo entre Inglaterra e Irlanda. Cando en 1917 Lloyd George xuntou unha Convención ou Asamblea irlandesa, non se chegou a nada porque o partido *Sinnfeiner* non foi representado. A aplicación en Irlanda do servizo militar forzoso, e a posición do Ulster acabaron de facer *Sinnfeiner* á todo o país. Nas eleccións de Nadal de 1918 díronlle 70 dos 72 distritos irlandeses, os deputados *sinnfeiners* non se sentaron en Westminster. No 21 de Xaneiro de 1919 xuntándose os separatistas en libertá (moitos estaban presos) proclamaron na

Mansion House de Dublin a República irlandesa, mandaron delegados pr'a Conferencia da Paz e pediron a retirada das tropas británicas. Eduardo de Valera ocupou a presidencia da *Dail Eireann* ou Asamblea constituyente de Dublin.

Dende entón sigue a loita que todos coñecemos, Irlanda sofre nobremente os males da guerra. O sacrificio do alcalde de Cork probou ó mundo asombrado quen son os celtas. Fai meses que De Valera e Lloyd George tratando de poder á poder dan a realidade de dúas nacións tratando fronte á fronte.

RAMÓN OTERO PEDRAYO

AO BON IRLANDÉS

*Com' as garridas mieses na seitura
van caíndo
en neviña de sangue, a frolecer.
Irlanda en primaveira! Na tépida quentura
van xurdindo
pra caer e caer
e tornar a florir
e a morrer
na escuridade d' oxe, celestia do porvir.*

*«As roxas labaradas
fumegantes, ardentes,
lamben tragicamente
as torradas paredes das chouzas derrubadas
a feito.*

Irlandés! N-hai fogo como o fogo do teu peito!

*«A chamada do sangue! «A voz da Terra-Nai!
Un irlandés que s' ergue porque outro irlandés cai,
& as balas a cimir sin dór nin compasión.
Bon irlandés! Tu tès d' aceiro o corazón!*

VICTORIANO TAIBO

IRLANDA E GALIZA

Irlanda e Galiza son terras do Estrem'Ocidente d' Europa habitadas pol-a mesma raza a suxeitas a un imitante destino, d'un xeito tal, que somella coma si Deus quixera axuntar a unha coa outra por unha chea de misteriosas relacións de todol-os or-

des, relacións que, olladas unha por unha, parece que non teñen nada de particular, e que son com'as qu'eisisten entre outros moitos países do mundo, mais cand'un as considera y-arrepara n-elas en xunto, en realidade son cousa que sorprende y-asombra, e incrina a un a meditar pra contra si e pensar qu'elo debe pender n-algunha causa moi fonda e moi segreda. Quen sabe pra que destino futuro quixo Deus preparalas, multiplicando d'ise xeito antr'elas os enlaces e mais as somellanzas! O certo é qu'elas son moitas e moi notabres, e imos sinalar algunhas d'elas.

Recuado enlace das duas Terras

Son moitol-os sabios que, coma Borlase, Mac Andrew, Forbes, Beaumont e o noso Cornide, supoñen que, enantes da época lazial, Irlanda e Galiza estiveron conentadas por un gran estribo orográfico que, formando un gran arco de círculo, pechaba pol-o ocidente o Golfo de Gascuña, indo da costa N. de Galiza, antr'o Ferrol e Finisterre ás costas meridionaes de Irlanda, hipótese comprobada por moitas observacións d'orde xeolóxico, oceanográfico, botánico e zoolóxico. Iste enlace antr'as duas terras afundiuse logo, solagado baixo das augas do Oceano Atlántico, coincidindo cecais, coma supón Beaumont, coa formación do circo volcá-

neco do Mediterráneo. A súa presenza ven acusada no mapa de fonduras mariñas de Stieler por unha zona de menores fonduras en contraste con outras de moito mais de 2.000 brazas a un lado y-a outro do dito estribo orográfico.

O clima, a flora y-a fauna

Eliseo Rocas fai notar a somellanza do clima: os mesmos ventos mareiros vindo do S. W. e do N. traguén as mesmas chuvias abondosas, qu'eiquí ademais, contrastan co'a aridez dos chaos de León e Castela, chuvias que dan ás terras d'Irlanda e Galiza a boa lentura qu'enverdece vran e inverno os nosos eidos, e fixo qu'a Irlanda fora chamada a verde *Eirín*. O tempero vénlles do Gulf-Stream ás duas.

A eistencia d'unha flora similar nas montañas galegas e nas montañas irlandesas foi observación que se deben a Forbes, que fala das variedades da *Saxifraga, enéa, pubescia, arbutus*, etc. Pol-a súa parte, Mac Andrew, estudando a fauna marítima de Vigo, comprobou que de 200 especies de testáceos, 120 pertencían tamén á fauna británica. Da fauna terrestre pódese dicir iguál, y-abonda ouservar qu'elí se cría com'eiquí de preferencia o gando vacúno e praiticáanse as industrias derivadas do leite.

Homoloxías xeográficas

Poñendo un a carón do outro, un mapa d'Irlanda e outro de Galiza, é cousa que sorprende ó primeiro ollar a somellanza antr'as costas N. e W. d'Irlanda, e as costas N. e W. de Galiza. Caxequé teñen as mesmas escotaduras, os mesmos esgazamentos, as rías qu'eiquí com'elí s'imitan ós *fjords* escandinavos e ós *firths* escoceses, sexan ou non vales medio-solagados, leitos d'antigos lazlares, aínda non atuados pol-os arrastres dos ríos.

Hai antr'as costas das duas terras, unha

curiosa coincidencia d' accidentes xeográficos. Na d'Irlanda, os cabos Malin e Fanad, os mais septentrionais, corresponden respectivamente coa Estaca de Vares e co cabo Ortegal da costa nosa. Ó E. do Malin head está a bahía de Foyle que corresponde coa ría de Viveiro, e ó W. do Fanad head, a de Swilly que corresponde coa de Santa Marta. Logo, car' o W., a costa d'Irlanda fai a mesma forma qu' a nosa deico cabo Teelin, que ven a ser o noso cabo Prior. Eli principia a gran bahía de Donegal, intelramente disposta com' a do Ferrol, ocupando as vilas de Donegal, Sligo e Derkmere, as posicións qu' eiquí o Ferrol, Pontevedra é Sada. Mais adiante ven a Killala Bay, correspondendo á da Cruña. Sigue a costa irlandesa en onda car' o W. hastra chegar ó cabo Achill, que é o noso Touriñana, e baixa en onda entrante car' o S., hastr' o cabo Llynne que é o noso Finisterre, deixando no médeo a Westport, n-unha posición imitante á de Muxía. A bahía de Galloway corresponde coa ría d' Arosa, e as vilas de Kinvarra e Milltown Malbay, a Vila-García e Cambados. A ría do Shannon é a ría de Pontevedra y-a Dingle Bay, a de Vigo, correspondendo ás nosas Cíes, as illas Blasket. Tralee estará logo ond' a nosa Bayona.

Derradeiramentes, as catro divisiós d'Irlanda: Ulster, Connaught, Munster e Leinster, corresponde ás catro provincias de Lugo, Cruña, Pontevedra y-Ourense.

As columnas d' Ércules do Septentrion

O gran Murguía fai a indicación, recollida por el de testemuños espallados nos autores antigos, de que non somentes se chamaba columnas d' Ércules ás montañas de Calpe y-Abila, que fan a porta do Estreito de Xibraltar, senon tamén a outras dúas ó N. das que unha era a Torre d' Ércules da Cruña (*Farum Brigantium*) y-a outra algun vello moimento irlandés, situado cecais perto do cabo Cleare, e que fagúan a porta do gran golfo determinado pol-a Irlanda ó N., a Galia ó E., e a costa septentrional da Península Ibérica ó S.

A leenda de que dend' o alto da Torre d' Ércules, se ven as costas d'Irlanda, e moi sabida e creida en Galiza, y-ademais moi antiga. Nennius traína; Éthico, xeógrafo do século IV, ó falar do Faro Brigantíño, di que mira car' a Irlanda, y-ó falar d' esta illa, di que a súa parte mais sainte mira cara Brigancia, vila de Galiza.

Colonización galega na Irlanda

Os irlandeses pertencen coma nós á mais pura rama da gran raza céltica. Iles din que veñen dos *Milesians*, xentes do Gaedhill, ou Galiza pre-estórica, da nosa raza, eterna migradora.

As veillas crónicas da Illa d' Éirin, coma o *Leabar Gabala* (libro das invasións) e mais o dos *Catro Mestres*, e outros, conservan a tradición antiquísima do noso rei Breogan, da tribu dos brigantes, fillo de Braha, neto de Deyaha, descendente en liña reuta de Fenn, da nobre e antiga raza de Gael, qu' ergueu na Cruña o famoso Faro dos Brigantes, dend' o alto do que, o seu fillo Ith divisou n-un craro serán d'inverno a distante terra d'Irlanda. E lembrando unha profecía do druida Kaiker, levou a aquela terra unha expedición de moitas naos, e chegou, e foi moi ben recibido, mais logo matárono, e pra vingal-a súa morte, foi aló o Rei Breogan cos outros fillos e venceron ós Fir-bolg e ós Danand, e poboaron Irlanda, que foi dividida entre Eber y-Eremon, fillos de Breogan.

E nesa tradición fan moitos estoriadores, coma Caeman, Dunham, Thierry, Murguía, Saralegui, o P. Fita e outros. Cailleux di qu' os irlandeses sempre se lles chamou milesians, e qu' eles chaman ó seu país *Milidit*, e Murguía fai notal-a semellanza d' iste nome co de *Melide*, verdadeira pronunciación galega de Mellid. Saralegui chama a atención en col do nome de *Galloway* ou *Gallive*.

O Cristianismo en Irlanda e Galiza

Irlanda non foi incorporada á civilización clásica, namentras non foi evanxelizada. Mais despois, as letras gregas e latinas foron estudadas con froito tal, que a Irlanda foi merecente de que lle chamasen ó mesmo tempo Illa dos Santos e Illa dos Sabios.

Do mesmo xeito, Galiza no foi en realidade latinizada hastra despois de se convertirl-o pobo galego ó cristianismo, e foi á Eirexa e moi especialmente ós numerosos mosteiros qu' eiquí se fundaron, a quen debeu igual que a Irlanda, o seu latín, y-o ensino das letras clásicas.

Somentes que Galiza, pol-as circunstancias históricas que seguiron, e mais por estar a carón dos pobos latinos, e por convertirse na época dos alárabes en refuxo da civilización cristiano-latina, latinizouse moito mais, hastr' o punto de perdel-a súa antiga língoa e de se crear un romance propio, que logo s'estendeu deico

Algarbe, e dende Portugal pol-a Asia, Africa y-América, o que lle non pasou á Irlanda, a que tivo en troques a ventaxa de conservala na lingua gaélica, e coela un mais puro carante céltico.

Mais as dúas, no que toca á súa incorporación á civilización dominante na Europa foron fillos lexitimas da Eirexa.

San Patrick en Bayona

En Bayona de Miñor aínda se conserva a tradición moi antiga de que San Patrick, o Apóstolo d'Irlanda, chegou e padricou elí o Evanxeo. O Santo, di a leenda, viña da Verde Eirín n-unha nao d' encantamento, e no sitio onde padricaba, ergueu un cruceiro, com'os moitos cruceiros que s'erguen na terra d'Eirín, e mais tamén na nosa Terra, que hastra esa imitanza hai entre Irlanda e Galiza, d'estaren poboadas de cruceiros de pedra, momentos eternos da piedade céltica. E aquí cruceiro chamouse o cruceiro de San Patrick, en lembranza, di a tradición, da visita do Apóstolo da Irlanda á nosa Terra.

Os irlandeses en Compostela

Dendes da gran época das Pelengrifiacións hastra os nosos días, os piedosos irlandeses viñeron amiúdo visital-o sepulcro do Santo Apóstol Sant' Iago, sendo hoxe en día caxeque o único pobo que conserva iste antigo costume, coma si unha forza misteriosa os atraguera car'a nós.

Ademais, cando as persecucións relixiosas que sufriron nos derradeiros anos do século XVI, os que fuxiron e viñeron dar ond' os seus irmáns de raza e de fe, unhas cantos rapaces nobres, amparados pol-os frades de San Francisco, fundaron un Colexo latino, baixo da advocación de San Patrick, do que foi Reutor un crego irlandés. Ise Colexo dende 1614 foi dirixido pol-a Compañía de Xesús, que puxo de Reutor ó irlandés P. Thomas Vitas; n-il ensinaron ademais, o irlandés P. Richard Conde e os galegos P. Diego d'Arauxo e Alvarez Sotelo, e d'il saíu o latinista Guillermo Lombard autor d'unhas *Laudes* (Madrid, 1633). Ó fin, cando botaron fora ós xesuítas, o Colexo Irlandés de Compostela foi incorporado ó de Salamanca.

Tamén foron n-algún tempo autivas as relacións comerciais direitas antr'Irlanda e Galiza, e os irlandeses lémbrense d'elas, mais, achándose sen faguel-a estoria económica e comercial de Galiza, somentes temos d'elas referencias vagas.

O «gallego» y-o «wild-irish»

Tamén hai imitanza antr'a maneira de seren tratados pol-os seus veciños e domeñadores, o pobo galego e o pobo irlandés. Galegos e irlandeses son igoalmente obrigados a renunciar á súa lingua e á súa civilización de seu, das que, aló os ingleses y-eiqú as castelans, fan bulra e desprecio. Ós irlandeses com'a nós, sácanos nas comedias pra faguer rir á xente, e venise coma nós aldraxados e tidos por xente inferior. Si a verba «gallego» nos beizos d'un castelán é un insulto, os ingleses fártanse de chamar «wild irish» (salvaxe irlandés) ós nobres fillos d'Eirín.

Pobos os dous de labregos e traballadores, os dous se ven reducidos a seren arrendatarios ou foreiros d'amos absentistas; os dous ven as súas industrias impedidas pol-a protención ás industrias d'outros pobos, as riquezas do seu chao esprutadas por mans estranxeiras qu'arrapan os cartos todos, namentras lles, asoballados pol-a administración pública, teñen que dexar a súa terra pra iren ganar á América o pan do desterro, hastr'o punto de seren os pobos que mais emigran.

As Irmandades da Fala e a Liga Gaélica

Por unha volta á fala propia e tradicional principiou en Irlanda e Galiza o espertamento derradeiro. A *Liga Gaélica* formouse na Irlanda moito antes, coa mesma finalidade qu'as nosas *Irmandades da Fala*.

Xa dende o tempo dos Precursores, os nosos devanceiros procamaron a nosa comunidade d'orixe co pobo da Illa dos Santos. Verea y-Aguilar, Murguía, Saralegui insistiron n-esto. O gran Pondal, os nosos lonxanos dos vellos bardos d'Irlanda, e Brañas, o ilustre y-esquecido Brañas, o verdadeiro fundador do Agrarismo, presentou ós nosos labregos o eixemplo dos labregos irlandeses, n-aquelas verbas inesquecibles:

Ergue, labrego
Erguete e anda
Com'en Irlandá Com'en Irlandá!

Tamén nós temos colonos ulsterians, somentes qu'espallados pol-o país inteiro; tamén nós temos os redmondistas do «regionalismo sano y bien entendido».

Hoxe, a estrela inmorrente do Celtismo, vólvese alcender pra alumear ó mundo... Él brillará logo pra Eirín do Sur?

VICENTE RISCO

AGUAS MINERO-MEDICINALES
BICARBONATADO-SÓDICAS

MONDARIZ

CAJAL

NÓS

FRÁBICA MECÁNICA DE CALZADO

DE

ANXEL SENRA

RUA XUAN FLÓREZ

Depósito: Cantón Grande, 15 - A CRUNA

GRAN CAFÉ "LA UNION,"

O MILLOR-SITUADO E DE MAIS-CONFORT

BILLARES - VARIETÉS - SEXTETO

Nóvos propietarios: **MANUEL VAZQUEZ :-: EULOGIO ALBERTE**

PEREIRA, 13

TELÉFONO NÚM. 61

DISPONIBLE

SANATORIO QUIRURXICO D' OURENSE

DIRIXIDO POR

D. Manuel Pol Piñeiro

Ciruxía xeneral y-especialidades

D. Manuel Peña Rey

Ginecología e partos

Instalado en sitio sano e pintoresco (carretera da Loña).
Conta con elementos precisos pr' a boa asistencia dos operados.
Moi logo instalará RAYOS X.

PRA DETALLES DIRIXIRSE A UN DOS DIREITORES

¿QUEREDES VESTIR BARATO E CON ELEGANCIA?

Pois, encargade a feitura
dos traxes na xastrería de

José María Rodríguez

Pereira, 2 - OURENSE

Manuel L. Enriquez

Médico - Oculista

asisten, pago por el Gobierno español,
de clínicas das Universidades de Zurich
(Suiza) e Würzburg (Alemania)

Consulta diaria no Hotel Miño :- Ourense

DISPONIBLE

LIBROS DE TEIXEIRA DE PASCOAES

Terra Prohibida + Arte de ser Portuguez + Sempre + As Sombras
Marános + Cantos Indecisos

“A NOSA TERRA,,

BOLETIN DECENAL

Idearium das IRMANDADES DA FALA en Galicia e nas colonias galegas d' América e Portugal

PRECIOS DE SUSCRICIÓN . . .	Na Cruzña ó mes.	40 céntimos
	Coste d' un número	15 "
	Fora, trimestre.	1'50 pesetas
	América, id.	2'00 "

REDACCIÓN Y-ADMINISTRACIÓN: PLAZA DE MARÍA PITA, 17, BAIXO. -- A CRUÑA

MERQUE VOSTEDE

NOVELA GALLEGA POR

FRANCISCA HERRERA E GARRIDO

“NEVEDA,,

Coste, DAZASEIS REÁS

F. Román e Saco

DROGUERÍA

E FARMACIA

Pereira, 19

Teléfono, 28

OURENSE

UN ANUNCIO PERMANENTE EN "NÓS,,

É un imposto sobre a venda que beneficia a quen-o paga

"Teoría d'o Nacionalismo Galego,,

POR VICENTE RISCO

Léaa que lle dará luces pr' enxergal-os problemas da nosa Terra

PRECIO: CINCO REAS

Os VINOS do Ribeiro

ARNOYA FINO

Siñifican o máisimun da "delicadeza,,

BODEGAS da Viuda e Fillos de Xoán Fuentes.-OURENSE